LIETUVOS VERSLO KONFEDERACIJA ICC LIETUVA

Lietuvos Respublikos Seimo
Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetui

2022 m. kovo 1 d., Nr. 23-034VK

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai

DĖL 2023 M. VASARIO 15 M. NACIONALINIO SAUGUMO IR GYNYBOS KOMITETO PARLAMENTINĖS KONTROLĖS DĖL LIETUVOS VERSLO SUBJEKTŲ RYŠIŲ SU RUSIJOS FEDERACIJA

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK), viena didžiausių verslo organizacijų Lietuvoje, dalyvavusi Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto 2023 m. vasario 15 d. parlamentinėje kontrolėje dėl Lietuvos verslo subjektų ryšių su Rusijos Federacija (toliau – Parlamentinė kontrolė), dalijasi mintimis ir siūlymais šios parlamentinės kontrolės aprėptyje.

Pirma, LVK, nuo pirmos karo dienos pasmerkusi karą Ukrainoje, taip pat Lukašenkos režimo nusikaltimus prieš Baltarusijos ir Lietuvos piliečius, pritaria visoms svarstomoms priemonėms, kuriomis siekiama užtikrinti, kad sankcijų turinys ir dvasia būtų įgyvendinama kuo didesniu mastu Bendrosios rinkos lygiu. Tuo pačiu, LVK nuo pat Rusijos invazijos į Ukrainą teikė pasiūlymus Seimui ir Vyriausybei, kaip užtikrinti kuo didesnį Lietuvos ir Bendrosios rinkos atsisiejimą nuo Rusijos ir Baltarusijos ekonomikų, į dalį kurių buvo atsižvelgta ir kurie tapo Lietuvos užsienio politikos dalimi. Tikimės, kad papildomus pasiūlymus dėl prekių kilmės atsekamumo didinimo ir papildomų sektorinių sankcijų Baltarusijai, kuriuos esame pateikę Užsienio reikalų ministerijai, greitu metu galėsime apsvarstyti kartu su ministerijos atstovais.

Antra, LVK atkreipia dėmesį, kad Europos Komisija yra sukūrusi įrankį pranešimams apie galimą sankcijų vengimą pateikti, tačiau Lietuvoje niekas apie tokį iš esmės nežino. Atsižvelgiant į tai, kad sankcijų vengimas kenkia ne tik Ukrainai, Lietuvai ir visam Vakarų pasauliui, bet taip pat ir konkrečiai sankcijas vengiančių įmonių konkurentams, verslo bendruomenė yra suinteresuota pranešti apie visus galimus sankcijų vengimo atvejus. Todėl siūlytume Lietuvos Respublikos vykdomosios valdžios institucijoms prisidėti prie šio įrankio žinomumo informacijos sklaida savo kanalais viešojoje erdvėje.[1]

Trečia, LVK manymu, valstybė turėtų suformuluoti aiškią poziciją dėl ekonominių santykių vystymo kai kurių šalių atžvilgiu. Jeigu Rusijos ir Baltarusijos atvejais tai yra šalys ir rinkos, nuo kurių atsisieti yra aiškus valstybės deklaruojamas ir verslo bendruomenės siekiamas tikslas, kai kurių šalių atvžilgiu – Kazachstano, Gruzijos, Azerbaidžano ir kt. – valstybė siunčia nevienareikšmiškus signalus verslui ir gyventojams. Iš vienos pusės, kai kurios Centrinės Azijos ar Kaukazo regiono šalys labai neseniai buvo laikomos arba yra laikomos *de facto* prioritetinėmis rinkomis – J.E. Prezidentas Gitanas Nausėda 2022 m. gegužės mėn. vyko į Azerbaidžaną kartu su verslo delegacija, kur susitiko su Azerbaidžano prezidentu I. Alievu, o Užsieno reikalų ministras G. Landsbergis 2022 m. gruodį viešėjo Kazachstane ir pakvietė stiprinti ne tik Lietuvos ir Kazachstano, bet ir Europos Sąjungos ir Kazachstano santykius, kas vertintina kaip siūlymas gilinti ekonominius ryšius tarp Bendrosios ir Kazachstano rinkų. Tačiau tuo pačiu metu augantis eksportas į šias šalis kelia įtarimų, o dėl bet kokio eksporto į šias šalis augimo yra

[1] https://eusanctions.integrityline.com/frontpage.

Gedimino pr. 2/1-28, LT-01103 Vilnius
Tel. +370 5 212 1111, info@lvk.lt, www.lvk.lt

daroma prielaida, kad šis atsiranda dėl bandymų apeiti sankcijas. Atitinkamai, tolesnis bendradarbiavimas su partneriais iš kai kurių šalių gali kelti verslui verslui politinę ir reputacinę riziką. Atitinkamai, ir vartotojai gali pagalvoti, kad iš kai kurių šalių atvykstančios prekės parduotuvių lentynose Pasaulyje augant geopolitiniui neapibrėžtumui, verslui svarbu, kad valstybė aiškiai iškomunikuotų, kokie ekonominiai ryšiai ir su kokiomis valstybėmis yra sveikintini, o kurie kelia rizikas nacionalinio saugumo požiūriu.

Šiame kontekste pažymėtina, kad Parlamentinės kontrolės metu Ekonomikos ir inovacijų viceministras Karolis Žukauskas teigė, kad prekių į Centrinę Aziją eksportas gali būti išaugęs ir dėl to, kad anksčiau šios šalys galimai importavo Vakarų prekes per Rusiją. Remiantis JAV Komercijos departamento Tarptautinės prekybos administracijos parengta Kazachstano rinkos analize, „Didžioji dalis [Kazachstano] importo ir eksporto tradiciškai buvo gabenama per Rusiją ir (arba) Baltarusiją, o dėl Vakarų sankcijų ir Rusijos ir Baltarusijos atsako į jas tiekimo grandinės labai sutriko“,[2] o analizuojant Kazachstano nacionalinio banko pateiktus eksporto ir importo balanso duomenis ir jų kaitą, pastebima, kad Kazachstano importo iš Rusijos dalis 2022 m. sausio-rugsėjo mėnesiais sumažėjo 5,1% lyginant su importu atitinkamais 2019 m. mėnesiais, o importo iš ne NVO šalių dalis nuo viso importo padidėjo 5,3%.[3] Todėl, LVK manymu, Karolio Žukausko iškelta hipotezė turi pagrindą. Tokią hipotezę būtų svarbu patikrinti ir išsiaiškinti, kokios dalies Centrinės Azijos importo augimo nepaaiškina 1) mažėjantis importas iš kitų šalių (ypač Rusijos ir Baltarusijos); 2) itin reikšmingas žaliavų ir kitų prekių kainų augimas[4]; ir 3) valiutos kurso efektas. Įvertinimas, kokia dalis išaugusio importo atsispindi importo iš Rusijos ir Baltarusijos mažėjimu ar šių šalių eksporto į Centrinės Azijos ir Kaukazo regiono šalis mažėjimu, padėtų informuotai diskutuoti dėl tolesnių sankcijų įgyvendinimo užtikrinimo priemonių Bendrosios rinkos lygiu.

LVK atsargiai kelia ir kitą hipotezę, kurią taip pat būtų tikslinga patikrinti – Bendrosios rinkos šalių eksportą į Centrinę Aziją galimai skatina siekis eksportuoti į Centrinę Aziją nepatiriant papildomos administracinės naštos. Atsižvelgiant į tai, kad kai kurios ne dvejopo naudojimo prekės vis tiek papuola po prekių kodais, kur yra grupuojamos su dvejopo naudojimo prekėmis, siekiant eksportuoti dalį ne dvejopo naudojimo prekių į Centrinės Azijos šalis galimai susiduriama su mažiau administracinės naštos jas eksportuojant tiesiogiai, aplenkiant Rusiją ir Baltarusiją. Tai galėtų paaiškinti, kodėl iš kai kurių šalių atsirado sankcionuotų prekių anksčiau neegzistavę prekybos srautai į Centrinės Azijos šalis, atsižvelgiant į tai, kad dalis dvejopo naudojimo prekių yra reikalingos kasdieniame gyvenime ir gali būti panaudotos ne pagal karinę paskirtį. Tokią hipotezę keliame, nes remiantis Kazachstano nacionalinio banko duomenimis, 2022 m. sausio-rugsėjo mėn. Kazachstano eksportas į Rusiją sudarė 9,5% viso Kazachstano eksporto dalies, o 2021 m. atitinkamą laikotarpį ši dalis buvo 11,9%. Tai rodo, kad Kazachstanas iš esmės <u>mažiau</u> eksportuoja į Rusiją nuo karo pradžios, o nepaisant išaugusio Bendrosios rinkos eksporto į Centrinę Aziją, regiono valstybių eksportas į Rusiją nepasižymi atitinkamų augimu, kad paaiškintų pirmąjį. Tikslesnė informacija apie tai, kokia dalis išaugusio sankcionuotų prekių į Centrinę Aziją eksporto yra būtent skirta sankcijoms apeiti padėtų geriau planuoti Bendrosios rinkos lygiu planuoti sankcijų vengimo užkardymo schemas.

Apibendrinant, siūlytume Vyriausybei atlikti išsamią analizę ir įvertinti, kokios dalies išaugusio Bendrosios rinkos eksporto į Centrinę Aziją ir kitas su Rusijos ekonomika glaudžiai

---

[2] “Kazakhstan - Country Commercial Guide“, *International Trade Administration*, https://www.trade.gov/country-commercial-guides/kazakhstan-market-overview#:~:text=In%20addition%20to%20oil%2C%20its,as%20its%20main%20export%20destinations..

[3] “International merchandise trade of the Republic of Kazakhstan for the 9 months of 2022 (trade turnover, commodity structure, export goods, geographical structure)“, *National Bank of Kazakhstan*, 2022, prieinama: https://www.nationalbank.kz/en/news/platezhnyy-balans-vn-sektora.

[4] Tik dėl infliacijos per metus Kazachstano pajamos iš naftos eksporto augo 13 kartų, geležies lydinių eksporto – 9,5 karto, nepaisant to, kad šių prekių Kazachstanas eksportavo mažiau nei prieš metus, tad žaliavų kainų bumas 2022 metais, tikėtina, paaiškina didžiąją dalį Kazachstano prekybos apyvartos augimo nuo Rusijos invazijos į Ukrainą pradžios.

susijusias rinkas nepaaiškina kiti, nei sankcijų apėjimo, veiksniai, ir sankcijų įgyvendinimo užtikrinimo kontekste verslui pristatyti aiškų ekonomini7 rizikų žėmėlapį Užsienio reikalų ministerijos teikiamos konsulinės informacijos pavyzdžiu.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Prezidentas Andrius Romanovskis

Originalas nebus siunčiamas. Vilius Kriaučiūnas, el.p.: vilius@lvk.lt, mob. +370 608 98408.